

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2020-09-14
Stockholm

Mål nr
M 6679-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-05-22 i mål nr M 9-19 och nr M 10-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. B Ns dödsbo

2. K D

3. P N

4. K N

5. K O

6. S O

Motparter

1. Länsstyrelsen Västernorrland
871 86 Härnösand

2. Statkraft Sverige AB, 556730-7904
Sveavägen 9
111 57 Stockholm

SAKEN

Tillsynsärende avseende vattenfördelning mellan Nätraån och Lillån nedströms Brynge kraftverksdamm i Örnsköldsviks kommun m.m.

Dok.Id 1584956

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom undanröjer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen Västernorrlands beslut den 26 november 2018, dnr 535-3551-2018 och 535-4070-2018, och återförvisar målet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B Ns dödsbo, K D, P N, K N, K O och **S O** (klagandena) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska ändra Länsstyrelsen Västernorrlands beslut och förelägga Statkraft Sverige AB att göra de investeringar och ändringar i fördelningsdammen mellan Nätraån och Lillån som behövs för att kunna fördela vattnet mellan de båda vattendragen i enlighet med vattendomen av den 19 augusti 1994 (Vattendomstolen vid Umeå tingsrätt, DVA 22/94, mål nr VA 7/92).

Vidare har klagandena yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut och förelägga bolaget att tillhandahålla det ledningsnät och den apparatur som behövs för att kontrollera den utdömda ersättningskraften enligt utslaget av den 15 februari 1924. Klagandena har också yrkat att bolaget ska föreläggas att ingå de avtal med berörda fastighetsägare som krävs för att bolaget ska ha rätt till tillträde till området för dammen. Slutligen har klagandena yrkat att bolaget ska föreläggas att ersätta markägarna för de skador som uppkommit på grund av den felaktiga fördelningen av vattnet mellan Nätraån och Lillån.

Statkraft Sverige AB har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Länsstyrelsen Västernorrland har vidhållit sitt beslut.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klagandena har vidhållit vad de anfört tidigare och i huvudsak tillagt följande:

Bolaget följer inte villkoren i vattendomen om hur vattenflödet från kraftverksdammen ska fördelas mellan huvudfåran och Lillån. Därigenom uppstår skador på fastigheter längs med Lillån. En kommande omprövning av villkoren för verksamheten enligt den nationella planen ligger långt fram i tiden och det är oklart vilket resultat en sådan omprövning får för de fastigheter som blir skadade nu.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande till stöd för sitt beslut:

Vattenfördelningen mellan Nätraån och Lillån fungerar inte tillfredsställande. Den vattenfördelning som föreskrivs i 1994 års vattendom är tänkt att skötas genom utformningen av öppningen i fördelningsdammen. Det är emellertid inte helt okomplicerat att fördela vattnet mellan vattendragen enligt fördelningskurvan utan reglerbara luckor. Det är möjligt att göra en grov fördelning av vattenflödet om flödena inte blir för höga. Om fördelningsdammen överströmmas vid höga flöden kommer fördelningen däremot inte att fungera som tänkt.

För att åstadkomma en tillfredsställande vattenfördelning mellan Nätraån och Lillån krävs betydande åtgärder på fördelningsdammen. Sådana åtgärder kan innefatta bland annat en höjning av dammkrönet, komplettering med reglerbara luckor och övervakning. En sådan ombyggnad av fördelningsdammen riskerar att försvåra genomförandet av miljöåtgärder vid en kommande omprövning av verksamheten enligt den nationella planen. Detta ska vägas mot att fördelningen av vattenflödet verkar fungera tillfredsställande vid normala vattenförhållanden. Det är vid extrema flöden som problemen uppstår. Ett föreläggande om ombyggnation av fördelningsdammen skulle vara mer ingripande än vad som är nödvändigt.

Bolaget har anfört att verksamheten bedrivs i enlighet med meddelade tillstånd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen kan konstatera att länsstyrelsen anser att vattenfördelningen mellan Lillån och Nätraån inte är tillfredsställande. Denna bedömning gör länsstyrelsen utifrån hur fördelningsdammen och dess utskov är konstruerade. Det framgår emellertid inte av handlingarna i målet hur vattnet fördelas mellan Nätraån och Lillån med befintliga konstruktioner. Det uppfattar Mark- och miljööverdomstolen som att ärendet inte är tillräckligt utrett vad gäller vattenfördelningen och hur den förhåller sig till den vattenfördelning som föreskrivs i vattendomen av den 19 augusti 1994. Det krävs kunskap om detta för att ta ställning till vilka åtgärder som behövs för att åstadkomma en tillfredsställande vattenfördelning

mellan Nätraån och Lillån och för att bedöma i vilken mån dessa åtgärder är proportionerliga (jfr 26 kap. 9 § miljöbalken).

Mark- och miljööverdomstolen vill i detta sammanhang påpeka att bolaget, i egenskap av verksamhetsutövare, är skyldigt att skaffa sig kunskap om verksamhetens miljöpåverkan och kontrollera denna (se 26 kap. 19 och 22 § miljöbalken). I detta fall innefattar denna skyldighet bl.a. att bolaget ska dokumentera fördelningen av vattenflödet från kraftverksdammen mellan Nätraån och Lillån. Länsstyrelsen bör vända sig till bolaget med en begäran om sådana uppgifter.

Länsstyrelsen har angett att en ombyggnad av fördelningsdammen riskerar att försvåra utförandet av miljöåtgärder vid en kommande omprövning av verksamheten enligt nationella planer. Mark- och miljööverdomstolen vill med anledning av detta understryka att en verksamhet har att följa de villkor som nu gäller för verksamheten även om en verksamhet kan komma att få nya villkor vid en omprövning enligt nationella planer.

Klagandenas anmälan till länsstyrelsen innefattade även en begäran om att länsstyrelsen skulle förelägga bolaget att tillhandahålla ledningsnät och utrustning för att mäta utdömd ersättningskraft enligt utslag av den 15 februari 1924. Bestämmelser om ersättningskraft fanns i 1918 års vattenlag och i den mån en sådan rättighet inte blivit avlöst i form av ekonomisk ersättning gäller den fortfarande mot verksamhetsutövaren (se 14 § lagen [1998:813] om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet). Ersättning genom överföring av kraft är en del av villkoren för verksamheten. Denna skyldighet för verksamhetsutövaren är emellertid av civilrättslig karaktär. Detsamma gäller vidhängande förpliktelser att tillhandahålla elledningar och mätutrustning. Mark- och miljööverdomstolen delar därför underinstansernas bedömning att länsstyrelsens ansvar för operativ tillsyn i normalfallet inte omfattar dessa skyldigheter.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer även i underinstansernas bedömning att tillsynsansvaret i detta fall inte innefattar att tillse att en verksamhetsutövare ersätter skador som uppkommit till följd av verksamheten.

Det åligger emellertid länsstyrelsen att i egenskap av tillsynsmyndighet vidta ytterligare åtgärder för att utreda hur vattnet från kraftverksdammen fördelas mellan Nätraån och Lillån och hur denna fördelning förhåller sig till den vattenfördelning som föreskrivs i villkoren för verksamheten enligt vattendomen. Länsstyrelsens beslut att avsluta ärendet utan åtgärd ska därför undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt handläggning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Roger Wikström och Mikael Hagelroth, referent, samt tekniska rådet Dag Ygland.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-05-22
meddelad i
Östersund

Mål nr M 9-19
M 10-19

PARTER

Klagande

Västanå-Blåviks byamän

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västernorrlands läns beslut 2018-11-26 i ärende nr 535-3551-18 och 535-4070-2018, se **bilaga 1**

SAKEN

Tillsynsärende avseende vattenfördelning mellan Nätraån och Lillån nedströms Brynge kraftverksdamm i Örnsköldsviks kommun m.m.

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Västanå-Blåviks byamän har anmält till Länsstyrelsen i Västernorrlands län (länsstyrelsen) att vattenfördelningen mellan Nätraån och Lillån nedströms Brynge kraftverksdamm inte hanteras enligt gällande dom samt att det har medfört skador längs med Lillån. Västanå-Blåviks byamän har vidare begärt att länsstyrelsen kontrollerar ledningsnätet och med det sammanhängande utrustning som är nödvändig för att mäta och kontrollera den utdömda ersättningskraften till byamännen. Länsstyrelsen har efter viss utredning beslutat att inte vidta några ytterligare åtgärder i ärendet och avslutat detsamma. Västanå-Blåviks byamän har överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Västanå-Blåviks byamän har, såsom det måste förstås, yrkat att domstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut samt återförvisa målet för fortsatt handläggning. De vill dels att Statkraft Sverige AB förpliktas att göra investeringar och förändringar i fördelningsdammen mellan Nätraån och Lillån så att vattnet kan fördelas enligt fördelningskurvan i bilaga H3 till vattendomen av den 15 februari 1924, dels att Statkraft Sverige AB åläggs att ingå avtal eller på annat sätt skaffa erforderliga tillstånd med berörda markägare för tillträde till området för dammen, dels att Statkraft Sverige AB åläggs att besiktiga och ersätta berörda markägare för de skador som har uppkommit till följd av den felaktiga vattenfördelningen. De vill också att länsstyrelsens tillser att Statkraft Sverige AB tillhandahåller det gemensamma ledningsnät, inklusive utrustning, som behövs för att kontrollera utdömd ersättningskraft. De har till stöd för yrkandena anfört bl.a. följande. Handläggningen av ärendet har tagit onödigt lång tid och de är oroliga för att det inte har gjorts en objektiv bedömning då handläggaren på länsstyrelsen tidigare har arbetat med de ansvariga för dammen hos Statkraft Sverige AB. Länsstyrelsen har vidare inte besökt området för att kontrollera vare sig dammen eller de uppkomna skadorna. Statkraft Sverige AB följer inte fördelningskurvan i bilaga H3 till tillståndsdomen. Bolaget är skyldigt att tillse att den utrustning som behövs för att följa fördelningskurvan finns. Bolaget är också skyldigt att tillse att det har de avtal som krävs med markägare för att nå området kring dammen. Det är inte tillräckligt

att Statkraft Sverige AB muntligen har lämnat besked till länsstyrelsen om att dammen ska åtgärdas. Det uppstår hela tiden nya skador på grund av att fördelningen mellan Nätraån och Lillån inte fungerar.

Vidare kan länsstyrelsen inte välja vilka förpliktelser i en tillståndsdom som den anser sig vara tillsynsmyndighet över. Länsstyrelsen är skyldig att kontrollera att ersättningskraften som levereras stämmer överens med domen.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen bedömer att det inte har förekommit något formellt fel eller någon jävssituation som utgör skäl för upphävande av länsstyrelsens beslut på formella grunder. Vad Västanå-Blåviks byamän har anfört vid domstolen i sak föranleder inte heller någon annan bedömning än den som länsstyrelsen har gjort. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 12 juni 2109. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Malin Olsson Almquist

Målet har avgjorts av rådmannen Malin Olsson Almquist, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund.